

dövlətçiliyin məhvindən, Azerbaycanın parçalanmasından xilas edilməli idi. 1993-cü ilin iyunundan başlayaraq, ilk növbədə hakimiyyət boşluğu aradan qaldırıldı, respublikanın müxtəlif bölgələrində baş qaldırmış separatçı qüvvələr və parçalanma meyilləri sağlam düşüncəli vətəndaşların, xalqın böyük əksəriyyətinin feal köməyi ilə zərərsizləşdirildi, vətəndaş müharibəsi təhlükəsinin qarşısı alındı.

Ulu Önder dünyaya mesaj verirdi ki, demokratiya ictimai-siyasi sabitliyin, qanunların alılıyinin hökm sürdüyü şəraitdə yaranıb inkişaf edə bilər. Çünkü onun həddudları genişdir. Odur ki, o, hər xalqın mentalitetinə, hər bir cəmiyyətin, hər bir dövrün tələblərinə uyğun olaraq inkişaf edir. Ona görə də nə burada, nə də Azerbaycandan kenarda heç kəs narahat olmasın: Azerbaycan demokratiya yolu ilə gedir ve gedəcəkdir. Bu, bizim strateji kursumuzun mahiyyətini təşkil edir və biz heç vaxt bu yoldan dönmeyəcəyik.

Məhz buna görə də bəşəriyyət bütün tarixi boyu dahilərin ciyinləri üstündə irəliyə doğru inkişaf etmişdir. Büyük dühələr mensub olduqları ölkənin gələcək inkişaf yollarını əvvəlcədən görə bilmış, həmin ali məqsədə çatdırmaq üçün xalqı mübarizəyə səfərbər etməyi bacarmışlar. Uzaqqorənlik, möhkəm siyasi iradə, aydın milli mövqə və dönməz mübarizə əzmi belə tarixi şəxsiyyətlərin əsas xüsusiyyəti.

mülahizələri maraqlı olaraq qalmır, eyni zamanda tarixin kifayet qədər sərt sınaqlarından çıxmış mükəmməl bir siyasi-ideoloji, təcrübə sistemini müasir dövrün həm lokal Azerbaycan, həm də qlobal ümumdünya tələbləri baxımından qiymətləndirilməsi kimi də diqqəti cəlb edir. Atatürk türk xalqını, türk dövlətçiliyini, Heydər Əliyev Azerbaycan xalqını, Azerbaycan dövlətçiliyini xilas etmişdir. İki dərinin tale oxsarıqları sözün əsl mənasında heyret doğurur.

Dahi Mustafa Kamal Atatürk ötən əsrin 30-cu illərində deyib: "Bu gün Sovet İttifaqı bizim dostumuz, qonşumuz və müttəfiqimizdir. Bu dostluğa ehtiyacımız var. Lakin sabah nə olacağını bu gün heç kim müəyyən edə bilməz. Nəinki Osmanlı kimi, Avstriya-Macarıstan kimi parçalanana bilər, kiçilə bilər. Bu gün əlində bərbərk tutduğu milletlər qonşularından qaça bilərlər. Dünya yeni bir müvazinə keçə bilər. O zaman Türkiye nə edəcəyini bilməlidir. Bizim bu dostluğumuzun idarəciliyi altında dili bir, dini bir, mahiyyəti bir qardaşımız vardır. Onlara sahib çıxmaga hazır olmalıyıq. Susaraq o günü gözləmek lazımdır, hazır olmaq lazımdır. Millətlər buna necə hazırlışırlar, mənəvi körpüleri möhkəm saxlayırlar! Biz bir körpüyük. İnam bir körpüdür, xaric bir körpüdür. Köklərimizə qayıtmalı və hadisələri bölən tariximizin içində bütövlənməliyik. Onların bizə yaxınlaşmasını göz-

Türk dünyasının liderləri Mustafa Kamal Atatürk və Heydər Əliyevin tale yollarında kəsişən məqamlar

Tarixi çay kimi nəzərdən keçirmək olar, ancaq onun suları həmişə dəyişir. Yaxşı bəlli olan metaforada isə deyilir ki, "eyni çayda iki dəfə çimmək olmaz". Siyasi leksikonda bu metaforanı hakimiyyət üçün qəbul edirlər. Əslində bu metaforanın daxili mənasını dəyişən şəxsiyyətlər olub və dünya onları yaxşı tanır. Parlaq təfəkkürü, dərin düşüncəsi, siyasi nəzəriyyəsi, fədakar zəhməti, qətiyyəti, iradəsi ilə dönyanın tanıldığı böyük azərbaycanlı, türk dünyasının liderlərindən biri, görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyev "bir çayın sularına iki dəfə girmək olmaz" metaforasını siyasi hakimiyyətə ikinci qayığışı ilə dəyişməyə nail oldu. Dünya fəlsəfəsində sübut olunub ki, tarixin və dövrün yeni səhifələrini yazmaq ancaq dahi insanlara maksusdur. Dövlətçilik tariximizin lideri, ulu öndər Heydər Əliyev məhz belə şəxsiyyətdir.

Xalqını, Vətənini fədakarlıqla, böyük məhəbbətlə sevən, azərbaycanlı olmayı ilə həmişə fərəx edən Ulu Öndər bütün mənali ömrünü Azərbaycanın müstəqilliyinin qorunmasına, ölkəmizin inkişafına və tərəqqisine həsr edib. Ümummilli lider Heydər Əliyev müasir Azərbaycan dövlətinin qurucusu, müstəqil respublikamızın dünya birliliyinə ineqrasiyasının, yeni inkişaf strategiyasının banisi olmaqla berabər, eyni zamanda, Azərbaycanda multikulturalizmin dövlət siyasetinə əvvəlməsinin əsasını qoymuşdur. Vətəndaş həmrəyliyi yaranan, demokratik, hüquq dövlət quruculuğu istiqamətində siyasi islahatlara başlayan, Azərbaycanın yeni konstitusiyasını yayan, metbuat üzərində senzurun ləğv edən, ölkəni dünyaya ineqrasiyaya cəlb edən ümummilli liderin çoxşaxeli və fədakar fəaliyyəti nəticəsində işıqlı bir yol başlandı. İnsan hüquq və azadlıqlarının qorunması üçün Azerbaycanda köklü islahatlar keçirildi. Ulu öndər hakimiyyətə gəldiyi ilk günlərdə deyirdi ki, o insanlar ki, sədaqətlidirlər, saf mənəvyyatla, amallarla yaşayırlar, xalqına, millətinə, torpağına xidmət edirlər, dövlətin qanun-qaydalarına təbe olurlar, bu qanun-qaydaları qoruyurlar və onların həyata keçməsinə çalışırlar - belə adamlar həmişə mənim silahdaşımdır. Dahi şəxsiyyət vətəndaş və silahdaş formuluunu belə müəyyən edərək ömrünün sonuna kimi ona ləyaqət və şərəflə riayət etdi.

Əger bəşəriyyət XX əsri elmi inkişafın nailiyətlərinin yaratdığı xoş ümidiyle qarışılmışdı, qloballaşma prosesi çox vaxt heç də nikbinlik doğurur. Bu mürekkeb və birmənli qiymətləndirilməyən prosesin perspektivləri hamını düşündür. Qloballaşma dövlət-

siyətlerini təşkil edir. Bu sözləri mənsub olduqları xalqların və ölkələrin tarixində xüsusi xidmətləri olan başqa dövlət xadimləri - Türkiyədə Mustafa Kamal Atatürk, Fransada Şarl de Qoll və Fransua Mitteran, Çinə Mao Tszedun, Amerikada Corc Vaşinqton və Eyzenhauer, İngiltərədə Vinston Çörçill və başqları haqqında da demek olar.

Dünya tarixinə dərin izlər salmış belə şəxsiyyətlərdən, böyük dövlətçilik istedadına malik olan tarixi simalardan bire də görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevdir. Hələ 14 iyul 1969-cu il tarixi Azerbaycan Respublikasının taleyində böyük dönüşün və yeni bir epoxanın başlangıcı olmuşdur. Ulu öndər sovet hakimiyyəti illərində 1969-1982-ci illərdə Azerbaycan Respublikasını keçmiş Sovetlər İttifaqındaki ən axırıcı yerlərdən ən qabaqcıl mövqeye yüksəltmişdir. Həmin dövrə ölkədə bütün sahələr: kənd təsərrüfatı, sənaye, nəqliyyat, elm, təhsil, mədəniyyət, ədəbiyyat və incesənət, səhiyyə, rabitə... böyük sürətlə inkişaf etdirilmiş, Azerbaycanda böyük intibah baş vermişdi. Heydər Əliyevin xalqın tələbi ilə yenidən Azerbaycan rəhbərliyinə qayıdışı və 1993-2003-cü illərdə müstəqil Azerbaycan Respublikasına rəhbərlik edərək, ölkəni dərin siyasi-iqtisadi böhranından çıxarması, cəmiyyətin bütün sahələrində geniş islahatlar həyata keçirərək, böyük dönüşə və dirçəlişə nail olması onun xalqı və ölkəsi qarşısındaki tarixi xidmetidir. Sözün əsl mənasında Heydər Əliyev Azerbaycan xalqının xilaskarı, müstəqil Azerbaycan ölkəsinin böyük qurucusudur. Uzaqqorən dövlət rəhbəri kimi Heydər Əliyev özündən sonrakı böyük gələcəyin də möhkəm təməllərini yaratmışdır. Həyatın bütün sahələrini əhatə etmiş böyük xidmətləri onun adını Azerbaycan dövlətinin tarixinə ebadi olaraq həkk etmişdir. Ulu öndər Heydər Əliyev dövlətçilikde qeyri-adi müdriklik və uzaqqorənlik istedadına malik olan qüdrətli liderdir. Bu böyük dövlət xadiminin müdriklik və uzaqqorənliyinin hərəkətverici qüvvəsi Vətənə, xalqa, doğma torpağa sonsuz inam və məhəbbətdən, sınaqlardan çıxmış böyük siyasi təcrübədən yəqin olmuşdur.

Dahi şəxsiyyətlərin taleyinin bəzi məqamlarında oxşar situasiyalar olmuşdur. Türk dünyasının iki böyük lideri Mustafa Kamal Atatürk və Heydər Əliyevin tale yollarında kəsişən məqamlar var. Hər iki öndər xilaskardır, qurucu və islahatçıdır, xalqın qəlbində əbədi heykəl ucaldan şəxsiyyətlərdir. Heydər Əliyev Mustafa Kamal Atatürkü həmişə özü üçün örnək qəbul etmiş, onun təcrübəsindən daim bəhrələnmişdir. Böyük dövlət xadiminin başqa bir böyük dövlət xadimi barədəki

leyə bilmərik. Bizim onlara yaxınlaşmamız lazımdır". Təxminən bir əsr bundan əvvəl deyilmiş bu fikirlər hazırlı dövrə əvvəl aktuar və dəyərləridir. Bu Mustafa Kamal Atatürk müdrikliyidir. Dahi Heydər Əliyev bu barədə deyib: Onda həle Ermənistanla Azerbaycan arasında belə savaş, münaqışə yox idi, qan tökülmürdü. Ancaq o - böyük Mustafa Kamal Atatürk 1918-1920-ci illərdə həmin erməni milletçilərinin, daşnaklarının azərbaycanlılarının başına ne bələlər gətirdiklərini yaxşı bilirdi. Azerbaycanda ne qırğınlar etmişdilər, yaxşı bilirdi. Məhz Mustafa Kamal Atatürkün və onun kimi insanların iradəsi nəticəsində 1918-1920-ci illərdə Türkiyənin Qafqaz Ordusu Azerbaycana gəldi, Naxçıvanda, Qarabağda, Gəncədə, Bakıda azərbaycanlıları erməni qırğınlardan xilas etdi. Biz bunları unutmur. Yalnız Mustafa Kamal Atatürkü iradəsi, ağılı, zəkası, qəhrəmanlığı, müdrikliyi ona imkan verdi ki, türk xalqının içində çıxarıraq Osmanlı imperatorluğunun dağıntılarının, külünlün yerində yeni bir çağdaş dövlət yaratsın. Onu da Mustafa Kamal Atatürk yaratdı.

Ulu Öndər Mustafa Kamal Atatürk deyib: "Azerbaycanın sevinci sevincimiz, kədəri isə kədərimizdir". Dahi Heydər Əliyev deyib: "Bir millət, iki dövlət!". 13 aprel 1999-cu ildə Prezident Heydər Əliyev Türkiyənin ən nüfuzlu mükafatı - "Atatürk Sülh Mükafatı" layiq görüldü. Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı 1986-ci ildən təqdim edilən və dünyada sülhə töhfə vermiş insanlara verilən Türkiyənin Dövlət mükafatıdır. Qafqazda və bölgədə sülh uğrunda apardığı məqsədyönlü fealiyyətinə görə Heydər Əliyev Türkiyə Cumhuriyyətinin Beynəlxalq Atatürk Sülh Mükafatının təqdimidən mərasımı 1 noyabr 1999-cu ildə Ankarada keçirilib. Türkiye Prezidenti Süleyman Demirəl mükafatı, onun nişanını və diplomunu Heydər Əliyevə təqdim edib, böyük təbrik nitqiləri səsləndirdi. Müxtəlif zaman fasilələri ilə iki tarixi hadisənin - ümummilli lider Heydər Əliyevin ikinci dəfə hakimiyyətə qayıdışı və "bir millət, iki dövlət" in başçılıkları İlham Əliyevlə Rəcəb Təyyib Ərdoğanın birlikdə imza atdıqları Şuşa Beyannaməsinin qəbul edildiyi günün şahidi olduq. Dahi türk övladlarının miras qoyduğu ənənələr bu gün uğurla davam etdirilir. Qardaş qardaşa qucaq acır, əllərimiz kimi ruhumuz da birləşir, könüllərdəki həsrətə son qoyulur. Həyatın bütün sahələrində sarsılmaz bağlar yaranır, əlaqələr daha da genişlənir, ulu öndərin deydiyi "Azerbaycanla Türkiye bir millet, iki dövlətdir" kəlamı həqiqəti, tarixi kökləri, əsl qardaşlığı eks etdirir.

Salman ALIOĞLU,
"Respublika".